Sauerland-Vakantietips

Sauerland

KERNGESUND

www.sauerland.com

“Sieh mal einer guck” oftewel: Kijk daar eens!

Welkom in het Sauerland!

Als de Sauerlander veel op pad is, noemen ze dat „Abklabastern”, zoals ze tussen Marsberg en Meinerzhagen zo zeggen. En in deze regio is er veel „abzuklabastern”, vooral als je meer over de streek en de mensen wilt weten. ■

Met een behoorlijk **„Foffo“** – **Tempo!** – moet je dat niet doen. Het is juist meer een streek om een versnelling lager te schakelen en met een slakkengangetje verder te gaan. Als je daardoor dan niet alles in één keer kunt **“abklabastern”**, nou, dan kom je gewoon nog een keer weer.

Het **Sauerland** is een **groene regio**. Het gaat steeds weer op en af door golvende bossen, over heuvels, uitgestrekte bergkammen en door weidse dalen. Er wordt hier veel gewandeld, vooral op **gecertificeerde routes** zoals de bekende **Rothaarsteig** en de **Sauerland-Höhenflug** of de Fernwanderweg **Sauerland-Waldroute**. Deze drie routes verlopen door de hele regio. Overal vind je uitzichttorens met een prachtige blik over het landschap. De **RuhrtalRadweg** is voor fietswandelaars een begrip, gezinnen fiet-

De 35m hoge Lörmecke-toren aan de Sauerland-Waldroute ▶

Burg Altena met musea

sen graag de **SauerlandRadring** en de MöhnetalRadweg en mountainbikers gaan bijv. naar het **Bikepark in Winterberg**.

Tot zover de oppervlakkige beschouwing. Wie meer wil weten gaat naar het **Duitse Höhlenmuseum** in Iserlohn. Hier krijg je een overzicht van hoeveel miljoenen jaar oude **druipsteen grotten** er in het Sauerland zijn. Er waren al miljoenen bezoekers bijv. in de **Atta-Höhle** in Attendorn en in de **Dechenhöhle** direct naast het **Duitse Höhlenmuseum**. Voor de prehistorische jagers diende de Balver Höhle als schuilplaats. Tegenwoordig genieten vooral **muziekliefhebbers** van de unieke akoestiek.

Reeds in de **Middeleeuwen** werd met de ertsontginning in de bergen begonnen en men ging daarbij steeds dieper de mijn in. Bij een bezoek aan de mijnen zoals bijv. in **Ramsbeck** leer je de lange en bewogen geschiedenis van de **mijnbouw** in de regio kennen. Door de mijnbouw kwam de **metaalverwerking** op gang. In de omgeving ontstonden pre-industriële **Hammerwerke** en historische hoogovens zoals de **Luisenhütte** in Balve-Wocklum en deze zorgden voor werk oftewel **“Maloche”**.

Het Sauerland is net zo rijk aan **water** als aan erts. Er zijn genezende **warme bronnen** die in verbinding staan met comfortabele Solethermen. In de regio zijn opvallend veel

spectaculaire zwembaden, zoals de **Aqua Magis** in **Plettenberg**, dat zelfs een looping-glijbaan heeft: op deze wereldwijd unieke glijbaan krijg je een tempo van ca. 65 km per uur. Met net zoveel “Schmackes” gaat het toe bij de attracties in **FORT FUN Abenteuerland**. Het pretpark heeft diverse attracties zoals achtbanen en **wildwaterbanen**, maar ook draaimolens en **spectaculaire shows**.

Het **Sauerland** mag ook best wel het moederland van de **openluchttheaters** worden genoemd. De **Karl-May-Festspiele** in Elspe presenteren in 2014 het bekende **Winnetou** en **Oldshatterhand** avontuur **“Unter Geiern”**. Uitvoeringen zoals **“Die Päpstin”** en voor de kinderen **“Herr der Diebe”** staan op het jaarprogramma van het **openluchttheater Hallenberg**. In Herdringen bij Arnsberg kunt u genieten van de voorstellingen **“Das Wirtshaus im Spessart”** en **“Emil und die Dedektive”**.

‘Weerbestendig’ en in elk jaargetijde interessant zijn daarentegen de musea in het Sauerland. Het **Sauerland-Museum** bevindt zich in Arnsberg, het **Geschichtsmuseum** in Lüdenscheid en het **Drahtmuseum** in Altena. En dit zijn slechts drie van in totaal meer dan honderd instellingen, die zich bezighouden met de tradities, de plaatselijke technische ontwikkelingen of vreemde culturen. **“Sieh mal einer guck!”** zou de **Sauerlander** zeggen – en dat de vele **“Abklabasterei”** weer zo reuze gezellig was. ■

Informatie en boekingen:
Sauerland-Tourismus e. V.
Johannes-Hummel-Weg 1, Bad Fredeburg
57392 Schmallenberg, 0049(0)2974-202190
info@sauerland.com, www.sauerland.com

▼ Natuurwonderen van druipsteen

▼ Sauerland-museum in Arnsberg

Idylle in blauw en groen – Door de grote meren heeft het Sauerland een sprookjesachtig landschap gekregen.

De meren dienen als recreatiegebieden, als energieleveranciers en zijn belangrijke drinkwaterreservoirs voor miljoenen mensen. Daarom: van harte welkom in een bijzondere ‘schoon’heid! ■

Net zoals de **Biggesee** zijn ook de overige grote **Sauerlandse** meren zoals de **Möhne-, Sorpe-, Henne-** en **Diemelsee** geen natuurmeren. Het zijn namelijk allemaal stuwmeren, alhoewel je dat eigenlijk niet zou vermoeden. Enorme stuwdammen en stuwmuren stuwen het water op van bijvoorbeeld de rivieren **Bigge** en **Möhne** en daardoor ontstaan de meren. Het Ruhrverband is verantwoordelijk voor de waterstand van de **Sauerlandse meren**. Een uitzondering hierop is de **Diemelsee**, deze wordt door het Wasser- en Schifffahrtsamt Hannoversch-Münden beheerd en reguleert in de eerste plaats het water van de

Oberweser, waar de **Diemel** in uitmondt. De meren slaan het drinkwater voor het **Ruhrgebiet** op en verzorgen daarmee miljoenen mensen. Bovendien dienen zij als **hoogwaterbescherming** en zorgen ervoor dat de aanwonenden van de **Ruhr** geen natte voeten krijgen.

Daarom moet het water ook schoon zijn. De **Verse**- en de **Fürwigge-stuwmeren** bijvoorbeeld zijn waterwingebieden en worden ook door het Ruhrverband in de **Märkische Kreis** in de buurt van **Lüdenscheid** beheerd. Deze strenge regels gelden niet voor de vijf grote **Sauerlandse** meren, maar desondanks zijn –met uitzondering van de rondvaartboten - boten met verbrandingsmotoren niet toegestaan. De **meren** zijn bedoeld voor zeil- en roeiboten, elektroboten en trapbootjes. En natuurlijk om te **zwemmen, surfen, duiken** of **vissen**. Vooral voor hengelaars is de **Sorpesee** interessant, per jaar worden hier 50 kilo vis per hectare binnengehaald. Ook al gelden de vijf grote meren niet als waterwingebieden, toch krijgen ze elk jaar van de EU een certificering voor hun **uitstekende waterkwaliteit**.

Één van de oudste **stuwmeren** in het **Sauerland** is de **Listersee**, deze werd in 1912

▲ Zeilboot kapiteins in opleiding

▼ Goede vangst: visplezier aan de Sorpesee

in ‘gebruik’ genomen. Daarna volgden de **Möhnesee** (1913), de **Diemeltalsperre** (1924), de **Sorpesee** (1935), de **Hennesee** (1955) en tot slot de **Biggesee** (1965). Het Ruhrverband heeft gedurende meer dan 40 jaar de kosten voor de **Biggesee** moeten afbetalen. Deze bedroegen enkele 100 miljoen Euro. Een gedeelte komt echter ook weer binnen: de meren zijn namelijk niet alleen stuwbekken voor **drinkwater**, maar ook energieleveranciers. De **waterkracht** levert jaarlijks miljoenen kilowatt **stroom** op en helpt daarmee de CO2 uitstoot te verminderen.

Tot zover alle cijfers. Voor de **Sauerlanders** en hun gasten zijn de **meren** als recreatie- en **vakantiegebieden** echter van bijna onschatbare waarde. In de zomer speelt zich alles aan de **stranden** af, de **watersport** is erg in trek. Ook **wandelaars** en **fietsers** genieten van de nabijheid van het water. Niet alleen als verkoeling voor brandende voeten, maar ook om tijdens een tussenstop te genieten van de **dichte bossen** en de groene bergen. Het is gewoonweg een uniek landschap en het lijkt wel een sprookje. ■

▲ Kleine ‘waterrotten’ met veel pret

▼ Stuwmuur Möhnesee

◀ De meren in het Sauerland: recreatie- en vakantiegebieden

Biggesee en Listersee

Deze is het grootst!

Het sport- en recreatieparadijs Bigge- en Listersee

In het uiterste zuidwesten van het **Sauerland**, tussen de bergen, ligt het **grootste meer** van de regio. Het is voor de plaatselijke bevolking een aantrekkelijk recreatiegebied. **Zwemmen** bij de **Sonderner Kopf** of de **Waldenburger Bucht**, over de grote **Biggedam** in **Attendorn** flaneren, de **Atta-Höhle** bewonderen of zomers genieten in een gezellig café in de **binnenstad** van **Olpe**.

Anderen zijn liever sportief bezig en maken een **wandel**- of **fietstocht** om het meer. Aangenamer is een rondvaart met één van de twee passagiersboten van de **'witte vloot'**, die over het meer varen. Voorbij aan de **"Attania"**, een jonge, maar zwaargewichtige zeemeermin, die als een enorme sculptuur in het **natuurgebied** van het eiland **Gilberg** te vinden is. Wie graag nog meer sculpturen wil zien, moet de **KuLTour-route** volgen in **Drolshagen**, in het stadsdeel **Kalberschnacke** aan de **Listersee**. Dit is een klein meer vlakbij de **Biggesee**.

De stranden in **Hunswinkel**, **Windebruch** en **Heiligenberg** zijn geliefde recreatiegebie-

▲ Boemeltreintje „Biggolino" voor het café „Leuchtturm am Biggesee"

den voor jong en oud. Vanaf hoger gelegen **wandelpaden** kun je van het prachtige uitzicht op de **Listersee** genieten. Hier zijn alle soorten van **watersport** mogelijk, van vissen tot zeilen.

Meer informatie over de Biggesee:

Tourist-information bij het raadhuis
Kölner Straße 12, 57439 Attendorn
0049(0)2722-64140, www.urlaub-in-attendorn.de

Tourist-information Drolshagen
Am Mühlenteich 1, 57489 Drolshagen
0049(0)2761-970181, www.drolshagen.de

Tourist-kantoor van de stad Olpe
Westfälische Str. 11, 57462 Olpe
0049(0)2761-9429-0, www.olpe.de

Tourist-info Meinerzhagen
Bahnhofstr. 13, 58540 Meinerzhagen
0049(0)2354-77132, www.meinerzhagen.de

◀ Listersee bij Olpe

Rondvaartboten “MS Westfalen” en “MS Bigge”

Werk voor twee op de Biggesee

Alleen op dit stuwmeer in het Sauerland varen twee boten.

En het grootste meer van het **Sauerland** moet natuurlijk ook de grootste boot van de regio hebben: de **MS Westfalen**. Ook wel **galerij-boot** genoemd omdat de werft binnen op het eerste bovendek een grote galerij gebouwd heeft, zodat de passagiers direct naar beneden op het hoofddek kunnen kijken. De boot is **55 meter lang**, gemeten van boeg tot achtersteven en biedt plaats aan **730 personen**. En dat komt vaker voor dan je denkt: bv. bij de grote Ü-30 **boordparty's** of bij de scheepsbrunch. Tussen Pasen en oktober varen de **MS Westfalen** en de **MS Bigge** als lijnboten tussen Sondern en de Biggedam bij Attendorn. Hier kunnen de passagiers bij het leuke **restaurant Leuchtturm** op de dam even pauzeren en daarbij van het unieke uitzicht over het meer genieten. **De Biggolino's**, 2 kleine boemeltreintjes, zorgen voor de verbinding van de aanlegsteiger **Biggedam** met de binnenstad van Attendorn en de **Atta-Höhle**.

Op de **Biggesee** vaart niet alleen de grootste boot van het **Sauerland**, maar het is tevens het enigste meer, waar twee passagiersboten rondvaren: de **MS Westfalen** en de wat kleinere **MS Bigge**. Deze boot is 44 meter lang

en aan boord is er plaats voor **630 personen** en zij vaart op dezelfde lijndienst als haar grote zus. ■

Adressen & Infos:

Personenscheepvaart Biggesee
Hoofdaanlegsteiger Sondern
Am Hafen 1, 57462 Olpe-Sondern-Biggesee
0049(0)2761-9659-0, www.biggesee.de

Activiteiten aan de Biggesee/Listersee

	Naam	Telefon 0049+	website
Vissen:	Angel Stracke	(0)2761-65517	www.angelsport-stracke.de
	Fisch Reuber Biggesee	(0)2761-827323	www.fisch-reuber.de
	Angelanlage Wolfgang Weier	(0)2761-3622	www.fisch-reuber.de
	Camping Gut Kalberschnacke	(0)2763-6171	www.camping-kalberschnacke.de
Zwemmen:	Zwemplek Sondern	(0)2761-944111	www.camping-biggesee.de
	Strandbad in Sondern	(0)2761-63532	www.surfclub-sauerland.de
	Strandbad Waldenburg	(0)2722-9550-0	www.camping-biggesee.de
	Zwemplek Gut Kalberschnacke	(0)2763-6171	www.camping-kalberschnacke.de
	Zwemplek Hunswinkel	(0)2354-77132	www.meinerzhagen.de
	Zwemplek Windebruch	(0)2354-77132	www.meinerzhagen.de
	Zwemplek Heiligenberg	(0)2354-77132	www.meinerzhagen.de
Duiken:	Duikschool Biggesee	(0)2761-63214	www.tauchschule-biggesee.de
Zeilen:	Bootsservice Zeppenfeld	(0)171-6738626	–
	Camping Gut Kalberschnacke	(0)2763-6171	www.camping-kalberschnacke.de
Surfen:	Surfclub Sauerland	(0)2761-63532	www.surfclub-sauerland.de
Paddelen:	Bootverhuur Konrad Schürmann	(0)171-2848833	www.biggesee-tretboote.de
Roeien:	Bootverhuur Konrad Schürmann	(0)171-2848833	www.biggesee-tretboote.de
	Camping Gut Kalberschnacke	(0)2763-6171	www.camping-kalberschnacke.de
Bootverhuur:	Bootverleih Konrad Schürmann	(0)171-2848833	www.biggesee-tretboote.de
	Bootshaus Biggesee	(0)2761-9779156	www.bootshaus-olpe.de
	Camping Gut Kalberschnacke	(0)2763-6171	www.camping-kalberschnacke.de
Rondvaart:	Personenscheepvaart Biggesee	(0)2761-96590	www.biggesee.de
Minigolf:	Bootshaus Biggesee	(0)2761-9779156	www.bootshaus-olpe.de
	Minigolfbaan Kalberschnacke	(0)2269-201	www.sauerland.com
	Sterngolf Neu-Listernohl	(0)178-4687009	www.ssc-attendorn.de

Prachtig panorama vanaf het uitzichtplatform “Biggeblick”

Zeemeermin “Attania” op het eiland Gilberg in de Biggesee

In het rijk van nimfen – sculpturenkunst, druipsteenwonderen en middeleeuwse verkeersaders

Alhoewel de nieuwe **attractie aan de Biggesee “Attania”** goed 10 ton zwaar is, trekt ze toch alle aandacht. De acht meter lange **zeemeermin** rust als een stenen sculptuur op het **eiland Gilberg** en kan vanaf de rondvaartboten worden bekeken. Vanaf de **aanlegsteiger Biggedam** bij **Attendorn** brengt het boemeltreintje **Biggolino** u naar de **Atta-Höhle**, wereldbekend door **haar miljoenjaren** oude **druipsteensculpturen**, die op natuurlijke wijze zijn ontstaan. De geschiedenis van de plaatselijke bevolking is te zien in het **Südsauerlandmuseum**. De nieuwste attractie in de Waldenburger Bucht is het uitzichtplatform **“Biggeblick”**. Vanaf hier hebt u een magnifiek uitzicht over het meer.

Aan de zuidelijke oever van het meer ligt de plaats **Olpe** met haar imposante **Parochiekerk St. Martinus** en de **marktplaats** uit 1795. Ten westen van Olpe in **Drolshagen** met haar **kerk St.-Clemens** uit de 11e eeuw, kun je op het **Schlüsen-leerpad middeleeuwse verkeersaders** ontdekken. Voor de stad ligt het **heggenlabyrint**, dat volgens historisch voorbeeld werd aangelegd. En na de geheimzinnige zoektocht door het doolhof, sta je versteld van wat je in **Drolshagen-Kalberschnacke** aan de Listersee te zien krijgt: **bomen met ogen?** Lolly’s, die in de struiken groeien? **Sculpturen**, die eruit zien als totempalen – en dat midden in het bos. Dit alles kom je tegen tijdens een spannende wandeling op de **KuLTour-route**. Deze is goed bereikbaar vanaf de parkeerplaats **Kalberschnacke**. ■

Op twee benen of twee wielen

...kun je aan de Bigge- en Listersee sporten – maar hier kun je ook joggen, roeien, duiken en met de wandelschoenen erop uit

Aan de **Biggesee** wordt **sporten** al snel een gezellige bezigheid. De **skiclub Olpe** gaat elke **zondagmorgen joggen**. Ook gasten mogen hier aan meedoen en zo in een behoorlijk tempo de natuur veroveren. Wie liever iets anders wil doen, kan **paardrijles** nemen bij één van de **maneges** rondom het meer, waar ook **gastboxen** ter beschikking staan, of je galoppeert op de ruiterpaden door de natuur. Met gehuurde **trap-** of **roeiboten** glij je over het water. **Surfers** genieten van de goede wind op de **stuwmeren**. Bij de duikschool Biggesee leer je de **onderwaterwereld** kennen en er zijn cursussen voor beginners en gevorderden.

Net zoals het hele Sauerland beschikken beide meren over een uitgebreid **wegennetwerk** voor **fietsers** en **wandelaars**. De routes verlopen **langs de oevers**, over de **bergen** tot aan de **dalen** in de buurt. Je kunt dagenlang tijdens wandeltochten met **verschillende moeilijkheidsgraden** het gebied rondom de **meren** ontdekken. ■

▼ Zeilboothaven aan de Biggesee

▼ Atta-Höhle in Attendorn

Fietstocht Biggesee en Listersee

Dat is nog eens sportief!

Met de fiets erop uit: bijna 50 km langs de oevers van Biggesee en Listersee

Ons vertrekpunt is de **Waldenburger Bucht** bij **Attendorn**. Net zoals de **roofridders** van de Waldenburg, waarvan de **ruïne** nog in het bos boven de inham te zien is, gaan we hier van start, maar dan wel **met de fiets**. Via de autovrije wegen langs de oostoever fietsen we zuidwaarts, voorbij aan het groene **eiland Gilberg** met haar **natuurreservaat** en eveneens voorbij aan de **Sonderner Kopf** aan de andere oeverkant. Al fietsend over de **Kessenhammer Talbrücke** steken we over een zijarm van de **Bigge** en blijven dan op de **Seeuferweg**, die rechtstreeks naar het **Bootshaus Bigge** in **Olpe** leidt. Het grote terras ligt ten dele op het water en je kunt hier smullen van **koffie, taart, gebakken wafels** of van één van de **lekkere menu's**.

Wie zin heeft gaat naar de **natuur-minigolfbaan** of maakt een tochtje met een **trapbootje** over het meer. Achter het Bootshaus ligt het **zwembad** van **Olpe** met zowel ruime binnen- als buitenbaden en een **saunalandschap**.

Daarna **fietsen** we fris en vrolijk verder. We steken de **houten brug** over en slaan in Rosenthal af en vervolgen onze tocht via een stilgelegde treinlijn en komen zo terug bij het meer. Na een lichte helling gaat het over het **fietspad** aan de **L512** naar de **Yachtclub Hohen Hagen**. Onderweg komen we langs **Sondern**, de **haven** van de **Biggesee-vloot**, en iets noordelijker langs de populaire **Biggegrill**, waar je goed kunt eten.

Bij de Yachtclub houden wij links aan en volgen het **oeverpad** van de **Listersee** tot aan **Kalberschnacke**. Via de brug komen we weer aan de andere kant van het meer en vervolgen onze route aan de westelijke oever in noordelijke richting tot we bij de **Schnütgenhof** aankomen. Hier genieten we van een welverdiende pauze met **koffie** en **gebak** en laten het prachtige uitzicht over het meer op ons inwerken. Daarna beginnen we aan de laatste etappe via de **Uferradweg** waarbij we door veel natuurschoon fietsen en tenslotte aankomen bij de **Biggestuwdam**. Hier is de laatste pauze bij café-restaurant **Leuchtturm** en proosten we tot slot op een geslaagde tocht **rondom** het meer. ■

▼ Bootshaus Biggesee

Adressen voor uitstapjes:

Bootshaus Biggesee
Telefoon 0049 (0)2761-9779156
www.bootshaus-olpe.de

Natuur-minigolfbaan aan de Biggesee
Telefoon 0049 (0)2761-93850
www.freizeitbad-olpe.de

Bootverhuur Schürmann
Telefoon 0171-2848833
www.biggesee-tretboote.de

Zwembad Olpe
Telefoon 0049 (0)2761-93850
www.freizeitbad-olpe.de

Bigge Grill
Hohen Hagen, Attendorn
Telefoon 0049 (0)2722-7180

Restaurant & Café Schnütgenhof
Telefoon 0049 (0)2722-7502
www.schnuetgenhof.de

Leuchtturm am Biggesee
Telefoon 0049 (0)2722-8089020
www.leuchtturm-am-biggesee.de

Restaurant Gut Kalberschnacke
Telefoon 0049 (0)2763-592
www.restaurant-kalberschnacke.de

Hotel-Restaurant Fischerheim
Tel. 0049 (0)2358-270, www.hotel-fischerheim.de

Diemelsee

Genieten in het grensgebied

Je tijd te ‘verdiemeln’ betekent niet dat je je verveelt. Integendeel: het betekent eindeloos genieten van de natuur. ■

In het grensgebied van Hessen en Noordrijn-westfalen, helemaal in het **oosten** van het **Sauerland**, ligt het **natuurpark Diemelsee** met haar dichte bossen, groen weidelandschap, bergen en heidegebied. Het kleinste **Sauerlandse stuwmeer** is een echt **natuur- en recreatie-paradijs** en bekoort door haar **natuurlijkheid** en de **prachtige landschappelijke** omgeving. Of je nu wilt wandelen, fietsen, watersporten of gewoonweg genieten en relaxen, het kan hier allemaal. Echt puur natuur in een bijna **onbebouwd landschap** met gratis **toegang tot het meer**. Voor zowel **gezinnen** als **wandelaars** zorgt de combinatie van meer en bos voor **vakantieplezier** en **verbondenheid** met de **natuur**.

De **kwaliteit** van **lucht** en **(zwem)water** is uitstekend. Hier kun je echt met volle teugen **genieten**. Bijzonder indrukwekkend is de **stuwdam**, die in 2012 haar **honderdjarig bestaan vierde**. ■

◀ Diemelsee bij Heringhausen

▲ natuur- en recreatieparadijs

Meer informatie over de Diemelsee:

Touristinformation Diemelsee
Kirchstr. 6, 34519 Diemelsee-Heringhausen
Telefoon 0049 (0)5633-91133
www.diemelsee.de

Touristinfo stad Marsberg
Bäckerstraße 8, 34431 Marsberg
Telefoon 0049 (0)2992-8200
www.tourismus-marsberg.de

stuwdam ▶

Aanlegstijger MS Muffert bij badstrand in Heringhausen

Vloothaven voor hobby kapiteins

In Helminghausen liggen schepen en boten in verschillende formaten te wachten op ontdekkingsreizigers

De **"zeemacht"** van de **Diemelsee** staat onder leiding van Stefan Koch. Onder de vlag van deze ondernemer vaart niet alleen de **enigste rondvaartboot** op het **stuwmeer**, maar ook een **vloot van kleinere boten**. Een rondvaart vanaf de **stuwdam** in **Helminghausen** met het **vlaggenschip MS Muffert** duurt een uur. De kombuis zorgt voor **drankjes, gebak** en **ijs**. De rondvaart gaat langs afgelegen bos- en moerasgebieden met een unieke flora en zwermen watervogels. **Veerboot-wandelaars** gaan in **Heringhausen** van boord en vervolgen hun weg op een 9km lange en goed gemarkeerde **wandelroute** langs de oevers van het meer en komen zo weer uit bij de haven van de "Muffert". Het **bootseizoen** is van **Pasen** tot **eind oktober**. Wie echter een hengelsteun nodig heeft, die wil natuurlijk gaan vissen. In de haven van Stefan Koch kun je kiezen uit **speciale visboten**. Eveneens een keur aan andere watervoertuigen voor **hobby-**

kapiteins, om daarmee op eigen vuist het **meer** te verkennen. De één vindt **roeien leuk**, de ander heeft liever een **trapbootje** en weer anderen kiezen voor een **elektroboot** om op zoek te gaan naar afgelegen **ligplaatsen**. ■

Adressen en informatie:

Personenscheepvaart Diemelsee
Hoofdaanlegsteiger Stuwmuur Helminghausen
Bootverhuur en rondvaarten Stefan Koch
Am See 8, 34431 Marsberg-Helminghausen
Telefoon 0049 (0)2991-6441 bzw. 0151-11633941
www.seerundfahrten-diemelsee.de

Activiteiten aan de Diemelsee

	Naam	Telefoon 0049+	website
Informatie	Tourist-Info. Diemelsee	(0)5633-91133	www.diemelsee.de
over vissen	Vissen met Gert Koch	0160-92924071	www.fishingdream.de
en	Visparadijs Giesler	(0)2991-2149976	–
verkoop	Gaststätte Seehof Knust	(0)2963-327	–
van	Bootverhuur Stefan Koch	(0)2991-6441	www.seerundfahrten-diemelsee.de
visvergunning (voor 3 dagen):	Haus des Gastes, Heringhausen	(0)5633-91135	www.diemelsee.de
Jaarvergunning:	Hessen Forst Diemelstadt	(0)5694-991630	www.hessen-forst.de
Visboten & bootverhuur:	Volker Reimann, Heringhs.	(0)5633-992211	www.bootsvermietung-diemelsee.de
	Stefan Koch, Helminghs.	(0)2991-6441	www.seerundfahrten-diemelsee.de
Zwemmen:	Strandbad Heringhausen	(0)5633-91133	www.diemelsee.de
	Badestrand Helminghausen	(0)2991-6134	www.tourismus-marsberg.de
Duiken:	Duikplek, Vv.Helminghs.	(0)5633-91133	www.diemelsee.de
Zeilen:	Zeil-/watersport-club Brilon	(0)5633-91133	www.swc-brilon.de
Kanoverhuur:	KombiNaTour, Holger Pavlu	(0)2961-3007	www. kombinatour.de
Rondvaart:	Rondvaarten Stefan Koch	(0)2991-6441	www.seerundfahrten-diemelsee.de

Van de Dommeltoren naar de Geo-Foyer

De bezienswaardigheden in de regio zijn soms miljoenen jaren oud

Het meest **spectaculaire bouwwerk** in de **regio Diemselsee** is natuurlijk de grote stuwdam. Uit meer dan 70.000m³ aan steenbrokken werd de dam in **Helminghausen** gebouwd en stuwt het water op van Itter en Diemel. Heel indrukwekkend is een **wandeling** of **autoritje** over de bijna **200 meter** lange, **gebogen stuwdam**.

Ten **zuidwesten** van het meer ligt de hoogste berg uit de naaste omgeving, de **738 m hoge Dommel**. Daar staat ook de **Dommeltoren** en boven op het platform heb je een geweldig uitzicht. Wie meer van geschiedenis houdt moet een kijkje nemen bij de kerk **St. Barbara** in **Heringhausen**. De **romaanse kerk** is bijna **1000 jaar oud**. Nog veel ouder is het gehele landschap rondom de **Diemelsee**. Op 6km afstand in oostelijke richting van het meer ligt de **Geo-Foyer in Adorf**, waar je informatie krijgt over de afgelopen 400 miljoen jaar aardgeschiedenis. De **Foyer** behoort tot het **Geopark GrenzWelten**, waar je spannende geologische ontwikkelingen in het grensgebied van **Hessen** en **NRW** kunt beleven. ■

▲ Goudzoeken in het Nationale Geopark GrenzWelten

▼ Dommeltoren op de 738 m hoge Dommel

“Diemelig” plezier

De prachtige schoonheid van de regio ontdek je tijdens een fietstocht of bij het golfen in het Golfpark Diemelsee

De 110km lange **Diemel-fietsroute** gaat van **Usseln**, waar de rivier ontspringt, tot aan **Bad Karlshafen**, waar zij uitmondt in de **Weser**. Onderweg gaat het over kronkelige wegen, door schilderachtige dalen en spectaculaire berglandschappen. De eerste gezellige stop is aan de Diemelsee, daarna gaat het verder naar **Marsberg** met haar middeleeuwse geschiedenis en de beroemde **bezoekersmijn Kilianstollen**. Hier werd gedurende meer dan honderden jaren **koper** gewonnen. **Scherfede** en de oude **hanzestad Warburg** met haar bezienswaardige **historische stadskern** zijn de andere bestemmingen. Hierna is het eindeloos genieten van al het groen van de **Diemel-fietsroute** en via **Liebenau** en **Trendelburg** bereik je tenslotte **Bad Karlshafen**. Het is heerlijk flaneren over de **oeverpromenade** van dit kuuroord.

Veel avontuur biedt de **Adventure-Minigolfbaan** op het **Golfpark Diemelsee** in **Heringhausen**. De **13 banen** zijn voorzien van kunstgras en beelden de **bezienswaardigheden** van de gecertificeerde **Diemelsteig** uit. Voor elke afslag kun je op kleine **informatieborden** belangrijke gegevens over de ‘Steig’ met haar **bijzonderheden** lezen. Van alles beleven, kennis opdoen, plezier hebben en dat voor **jong** en **oud**. ■

▼ Golfpark Diemelsee

▼ Bezoekersmijn Kilianstollen

Genieten op oeverpaden met lichte hellingen

Wandelen rondom de Diemelsee

De **wandelroute** rond om de **Diemelsee** is 16 km lang en sluit op meerdere plekken aan op andere routes, zoals de **Diemelsteig** of de **Sauerland-Waldroute**. Een goed vertrekpunt is de **Tourist-Info** in **Heringhausen**. Van hieruit volgt u de kerkstraat in zuidwestelijke richting tot aan de oevers van het meer. Daar begint de **wandelroute H6 "Rund um den Diemelsee"** en u wandelt grotendeels onder bomen door en kunt genieten van geweldige uitzichten over het meer en de bergen rondom. Via de **Diemelbrug** volgt de oversteek over de zuidelijke arm van het meer, langs de **Camping Seebrücke** en daarna bent u midden in de natuur: dan weer eens onder

de bomen, dan weer in de zon. Bijzonder mooi is het in het **natuurgebied** waar de Itter in de **westelijke zijarm** van het meer uitmondt.

Nadat u het kleine riviertje bent overgestoken klimt u enkele meters tegen een helling op en kijkt vanaf deze hoogte over het water. Het **vakantiehuisgebied Kotthausen** laat u rechts liggen en u komt dan aan bij de aanlegplaats van de **MS Muffert**. Hier kunt u bij Stefan Koch ook overstappen op een **roei-of trapbootje**. Of gewoon gebruik maken van het **veerboot-wandelen** en direct op de grote rondvaartboot stappen, die u weer terug brengt naar **Heringhausen**. Bij de aanlegsteiger in **Helminghausen** kruist de **Sauerland-Waldroute** de **Diemelsee-regio**. Deze 240km lange wandelroute verbindt Marsberg met Iserlohn onder het motto **“betoverend mystiek”**.

Wie echter lopend verder wil volgt de **Diemelsteig** in de richting van de stuwdam, deze steekt u over en dan klautert u verder op de **Eisenberg en St. Muffert**. Boven aangekomen hebt u een **uniek panorama** over het meer en de stuwdam lijkt dan ineens helemaal niet meer zo groot. Een stukje verder sluit de **Diemelsteig** aan bij de wandelroute **“Rund um den Diemelsee”**, en brengt u zo terug naar **Heringhausen**. ■

Adressen voor uitstapjes:

■ **Afvaart „MS Muffert”**
dagelijks van Pasen tot eind oktober

■ **Bootverhuur**
Trap-, roei- en elektroboten te huur

Tel. 0049 (0)2991-6441, Hotline 0151-11633941
www.seerundfahrten-diemelsee.de

▼ Relaxen aan de Diemelsee

▼ Verhuur trapbootjes en aanlegsteiger MS Muffert

Hennesee

Mijnbouw, bier en recreatie

Te gast aan de Hennesee

De regio Hennesee strekt zich uit tot ver over de oevers van het stuwmeer. ■

Meschede en omgeving hoort daar bij net als het **schilderachtige Eversberg, Bestwig** en ook **Ramsbeck**, waar zich de beroemde **bezoekersmijn** bevindt. Aan de éne kant zijn diep in de bodem schatten verborgen en aan de andere kant staan boven de grond meerdere hoge bouwwerken: **uitzichttorens**, die een weergaloos uitzicht over de bergachtige regio bieden. Daartussen glinstert de **Hennesee** met haar stranden en recreatiemogelijkheden voor **wandelaars, fietsers en nordic walking**. Gezellig bij elkaar zitten en genieten van bijvoorbeeld één van de bekendste **biersoorten** in **Duitsland** – een **“fris Veltins”** biertje uit **Grevenstein**. Na een uitvoerige rondleiding door de **bierbrouwerij** weet je precies hoe het bier in de fles komt. Een ander bijzonder **geniet-moment** is het sfeervolle **Gruben-Light-Dinner** diep in de mijn van het **Sauerlandse Besucherbergwerk Ramsbeck**. Verder zijn er **accommodatiemogelijkheden** te kust en te keur en in alle prijsklasse’s. ■

◀ pretpark FORT FUN Abenteuerland in de regio Hennesee

Meer informatie over de Hennesee

Tourist-informationen „Rund um den Hennesee“

- Tourist-Info Bestwig, Bundesstraße 139, 59909 Bestwig, Tel. 0049(0)2904-712810
- Tourist-Info Meschede, Le-Puy-Straße 6-8, 59872 Meschede, Tel. 0049(0)291-9022443

www.hennesee-tourismus.de

Personenscheepvaart Hennesee

MS Hennesee tijdens een rondvaart

Van strand tot strand

…prima verzorgd aan boord van de „MS Hennesee“

De Hennesee is het vaarwater van de passagiersboot **MS Hennesee**, die ervoor zorgt dat tijdens het seizoen van Pasen tot oktober de beide **strandbaden** van het **stuwmeer** met elkaar in verbinding staan. Tegenover de aanlegsteiger van de **Hennedam**, helemaal in het noorden van het meer, ligt de **Berghauser Bucht**. Hier genieten de inwoners van Meschede en hun gasten in de zomer van een heerlijke verkoeling. De **tweedeks boot** met een capaciteit tot 400 personen vertrekt vanuit hier en bereikt na een half uurtje **Mielinghausen**. Op de boot is het puur genieten van het **groene oeverlandschap** en de passagiers kunnen daarbij smullen van **koffie** met **gebak** en andere **hartige lekkernijen**. Bij reservering van groepen geldt de “**Ahoi-aanbieding**”. De prijs is incl. de **boottocht**, ontbijt- of **kof-**

fie couvert of een lekkere **westfaalse middag-maaltijd** aan boord. De tweede zwemplek is in **Mielinghausen**. Ten westen op nog geen vier km afstand hiervan ligt het **plaatsje Schüren** met haar **vliegveld**. En wie weet, misschien is er wel net een plekje vrij naast de piloot voor een **rondvlucht**? ■

Adressen en informatie:

Personenscheepvaart Hennesee
Hoofdaanlegsteiger Hennedamm
Berghausen 14, 59872 Meschede
Telefoon 0049(0)2935-1596
Telefax 0049(0)2935-4232; Boordtelefoon
0049(0)171-7750957, www.hennesee.de

Activiteiten aan de Hennesee

	Naam	Telefoon 0049+	website
Zwemmen:	- Berghauser Badebucht - Mielinghauser Badebucht - Klein stuwmeer bij de camping	DLRG, Telefoon (0)291-8127 oder (0)291-8991	www.dlrg-meschede.de
Duiken:	DLRG	(0)291-8127 oder 0291-8991 (duiken alleen op aanvraag!)	www.dlrg-meschede.de
Zeilen:	Ruhrverband Meschede	(0)291-902290	www.ruhrverband.de
Surfen:	Ruhrverband Meschede	(0)291-902290	www.ruhrverband.de
Roeien:	Roeiclub Meschede e.V.	(0)160-2689671	www.ruderclub-meschede.de
Vissen:	Ruhrverband Meschede	(0)291-902290	www.ruhrverband.de
Personen-scheepvaart:	Familie Kreienbaum	(0)171-7750957	www.hennesee.de
Bezichtiging stuwdam:	Ruhrverband Meschede	(0)2924-970418	www.ruhrverband.de
Water-leerpad Hennesee:	Tourist-Info Meschede	(0)291-9022443	www.hennesee-tourismus.de

▲ “Gruben-Light-Dinner” in het Besucherbergwerk Ramsbeck

▲ Abdij Königsmünster, Meschede

Diner in de mijn en het kloosterleven

In de voetsporen van de mijnwerkers van Ramsbeck, op bezoek bij de Benedictijnen in Meschede

De Sauerlandse **bezoekersmijn Ramsbeck** telt tot de belangrijkste monumenten van de lange **mijnbouwtraditie** in het **Sauerland**. Tot bijna 40 jaar geleden werd er hier **lood-** en **zinkerts** gewonnen. De bezoekersmijn ‘unter Tage’ geeft u inzicht in de geschiedenis van de mijn. Met een treintje rijdt u de berg in. Met deze “Express” rijdt u ook naar het **Gruben-Light-Dinner**, dat hier regelmatig in één van de oude mijngangen plaatsvindt. In het licht van de **mijnlampen** kunt u genieten van een echt **westfaals driegangenmenu**. Daarbij krijgen de smullende mijnwerkers een heerlijk **“fris Veltins”**. Dit biertje komt direkt uit de buurt - het wordt nl. in **Meschede-Grevenstein** gebrouwd. Hoe dat in zijn werk gaat ziet u tijdens een **brouwerijbezichtiging**.

En wie bij het bierproeven gezondigd heeft kan aansluitend in de **Abdij Königsmünster** in **Meschede** om vergeving vragen. Alhoewel, de monniken van de **Benedictijnen** weten ook wat goed smaakt. Zij produceren zo menig lekkernij, die in het **kloosterwinkeltje** te koop zijn. Architectonisch gezien zijn de in de zestiger jaren door Hans Schilling gebouwde **abdijkerk** en het 2001 ingewijde **Huis der Stilte** echt een bezoekje waard. ■

Diep doorademen in het land van de uitkijktorens! Geweldige uitzichten, zuivere lucht – aktief genieten van de natuur rondom de Hennesee

Tijdens het **walken** rond de **Hennesee** leer je weer op adem te komen: **breathwalk**. Hierbij maak je gebruik van een van **yoga** afgeleide **ademtechniek**, die heel fit en gezond is. Doorademen kun je ook bij **Nordic Walking en wandelen** door de regio. Geliefde routes zijn de **Bestwiger Panoramaweg** en de **Mescheder Höhenweg**. Tijdens een uitstapje naar het schilderachtige **Eversberg** ontdek je de traditionele Sauerlandse **vakwerkarchitectuur** en heb je een adembenemend uitzicht vanaf de uitkijktoren van de **burchtruïne**. Andere uitkijktorens op de bergen rond de Hennesee zijn de **Lörmecke-**, de **Küppel-** en de **Stüppeltoren** (deze ligt in het grote Sauerlandse attractiepark **FORT FUN Abenteuerland**). Overal kun je van het alom geweldige panorama genieten. En natuurlijk ook in Europa's hoogst gelegen **reuzenrad** in het attractiepark. Op de **fiets** kun je de omgeving natuurlijk ook ontdekken, zoals bijv. tijdens de **Ruhr-Valme-Henne-route** of het **noordelijke** gedeelte van de **SauerlandRadring**. De route is ongeveer 40 km lang en al fietsend kom je voorbij aan **schilderachtige dorpjes** in dit vakantiegebied en de route eindigt weer in **Meschede**. Het attractiepark **FORT FUN Abenteuerland** bij **Ramsbeck** heeft veel spannende shows en attracties te bieden. Heel gezellig is een ontdekkingstocht met een **huifkar**. Net als vroeger kent het paard de weg terwijl de menner alle **weetjes** uit de omgeving vertelt. ■

▼ Uit vroeger tijden: ruïne van de burcht in Eversberg

▼ Attractiepark FORT FUN Abenteuerland

Wandelroute Hennesee

Met alle zintuigen genieten

Een 7,5km lange wandelroute langs de oostoevers van de Hennesee

De auto parkeert u in de schaduw op de parkeerplaats van het **Hotel Hennedamm**, maar vergeet niet de rugzak mee te nemen. Via een **bochterige** weg komt u uit bij de **stuwdam** en daarna over de dam naar de oostoever, richting zuiden. Volg gewoon de bordjes van de **wandelroute A8**. Na enkele honderden meters gaat het links naar het **zintuigenpad**. Op de rondweg zijn over een afstand van 2km in totaal **tien doe-stations**, die letterlijk je zintuigen prikkelen. Zoals bijvoorbeeld bij de **boomtelefoon** en het **hoorstation** , dus zo klinkt het in het bos. Het sluippad kietelt onder de voeten, u moet hier echt blootvoets over lopen. Bij de **imkerij** lijkt het een wirwar van bijen, al kijkend kun je ze niet zo snel volgen. Op de **wildkansel** moet iedereen even stil zijn: welke **dieren** kun je in het bos **observeren**?

Terug op de route langs de oevers zijn alle **zintuigen** dan extra geprikkeld. Rondom sappig **groen, kabbelende golven** en **water** dat glinstert in de zon. Na ca. 1,5km leidt een paadje naar **Xaver's Ranch**. De **vakantie-**

boerderij ligt op slechts enkele honderden meters afstand van het water en toch midden in de **bergen** van het **Sauerland**. **Paarden** grazen in de wei, je hoort het gemekker van geiten en je hoort **lachende kinderen** op de **speelplaats**. Ook **culinair wordt** hier veel geboden, van grote gemengde **saladeschotels** tot **vegetarische gerechten** en vleesrijke **rancher's pangerechten**. U kunt buiten in de **biergarten** eten of in het Landgasthof, in de **wintertuin** of in de **Bauernstube**. En wie graag een nachtje wil blijven of zelfs langer, huurt een vakantiewoning op de **"Ranch"**.

Goed gesterkt zijn de resterende drie kilometer langs het **oeverpad** een peuleschilletje. De wandeltocht eindigt in **Mielinghausen** bij de **aanlegsteiger** van de **MS Hennesee**, die u weer terugbrengt naar de dam. Wilt u toch graag **terugwandelen**, dan volgt u de bordjes van de **wandelroute A8** en na ruim negen kilometer komt u weer aan bij de **Hennedam**. ■

Adressen voor uitstapjes:

- **Hennedamm Hotel**
  Tel. 0049(0)291-99600, ww.hennedamm-hotel.de
- **Welcome Hotel Meschede**
  Telefoon 0049(0)291-2000-0
  www.welcome-hotel-meschede.de
- **Gasthof Dickel**
  Tel. 0049(0)291-6523, www.dickel.de/hotel
- **Xavers Ranch**
  Tel. 0049(0)291-50253, www.xavers-ranch.de
- **Hofhotel Kremer**
  Tel. 0049(0)291-53130, www.hofhotel-kremer.de
- **Bauernhofcafé Heinemann**
  Telefoon 0049(0)291-50834
  www.bauernhofpension-heinemann.de

▼ Doe-station van het zintuigenpad

▼ Hennesee-stuwdam

Möhnesee

Elk seizoen heeft zijn eigen bekoring

...en daarbij is het meer een paradijs voor watersporters, wandelaars, fietsers en natuurmensen

Het “Westfaalse meer” zoals de Möhnesee ook wel wordt genoemd, is wat oppervlakte betreft het grootste stuwmeer van het Sauerland en ligt aan de voet van het natuurpark Arnsberger Wald. ■

In het voorjaar, als de **natuur** uit haar winterslaap ontwaakt, is het **prachtig** aan het meer. Vanaf Pasen vaart de passagiersboot ook weer. In de zomer is het heerlijk genieten aan de **strandbaden** van de **Möhnesee**. Het is weer het seizoen van **zeilers, roeiers en trapbootkapiteins**. In de herfst staan de dichte bossen langs de 40km lange oevers in **“vlammen”**. Tijdens de **winter** toont het meer haar mystieke kant: **nevelige wolken** trekken over het water en verhullen de torens van de wel **mooiste stuwdam** van het **Sauerland**. Deze vierde in **2013** haar **honderdjarig bestaan**. Hier zie je altijd wandelaars en fietsers en daaruit blijkt wel, dat het **“Westfaalse meer”** veel natuurgenot biedt. ■

Meer informatie over de Möhnesee:

Touristik GmbH Möhnesee
Küerbiker Straße 1, 59519 Möhnesee
Telefoon 0049(0)2924-497, Telefax 02924-1771
info@moehnesee.de, www.moehnesee.de

Personenscheepvaart Möhnesee

▲ Scheepvaart op de Möhnesee – aandokken tijdens het varen

Welkom aan boord!
Willkommen · Welcome · Bienvenue
Avontuur Möhnesee

Het **"Westfaalse meer"** ontstond in 1913 en is met 10 km² wateroppervlakte het **grootste stuwmeer van Europa**. En het biedt u een hele bijzondere attractie: **het aandokken van twee boten tijdens het varen – uniek in Europa!** Op de **Catamaran MS Möhnesee** (600 pers.) genieten de passagiers van een twee uur durende rondvaart over het **"Westfaalse meer"**, midden door het natuurgebied **Arnsberger Wald** met heel veel wild en een unieke verscheidenheid aan **watervogels**. Een echt **natuurspektakel**! Tijdens de vaart op het meer wordt er **aangedokt**.
De kapitein van de **MS Körbecke** (80 pers.) stuurt zijn boot op vakkundige wijze tussen de rompen van de grote **catamaran MS Möhnesee** en dokt aan. Nu kunnen de passagiers overstappen op de **MS Körbecke** en van een rondvaart door het middelste Möhneseebekken aan de noordoever genieten en bereiken zo Körbecke. Na een korte pauze in **Körbecke** gaat het aan de zuidoever terug naar de catamaran, die verder via **Delecke** voorbij aan de linker toren van de stuwmuur vaart. Vanzelfsprekend zijn alle boten geschikt voor ge-

handicapten en de overstap is **barrièrevrij**. De **catamaran MS Möhnesee** biedt alle comfort van een moderne passagiersboot met een **restaurant** en eigen **boordbanketbakker**, waar dagelijks een afwisselende keuze aan lekkernijen wordt aangeboden. Ook **groepsaanbiedingen** en **avondevenementen** zijn mogelijk. ■

Adressen en informatie:

Personenscheepvaart Möhnesee
Hoofdaanlegsteiger Möhnesee-Günne stuwdam
Seizoen van Pasen tot eind oktober, dagelijks vanaf 11 uur tot 16 uur, vertrek op het hele uur, aandokken za/zo 12.00 tot 15.00 uur (tijdens de NRW zomervakanties dagelijks);
boottelefoon: 0049 (0)170-8077793
Navigatie adres: Möhnestr. 10, 59519 Möhnesee
Kantoor: In den Höfen 26a, 59846 Sundern-Langscheid, Telefoon 0049 (0)2935-2109
www.moehneseeschifffahrt.de

Activiteiten aan de Möhnesee

	Naam	Telefoon 0049+	website
Vissen:	Hengelsport Ussat-Möhnesee	(0)2924-808201	www.angel-ussat.de
	Touristik GmbH Möhnesee	(0)2924-497	www.moehnesee.de
	Kiosk Mathias Herrmann	(0)2924-2164	www.kiosk-koerbecke.de
Zwemmen:	Open zwemplek Körbecke	(0)2924-5555	www.segelschule-moehnesee.de
	Open zwemplek Delecke	(0)2924-497	www.moehnesee.de
	Strandbad met entreegeld	(0)2924-810700	www.uferlos-moehnesee.de
Duiken:	PRODIVE	(0)170-2308998	www.prodive.de
Zeilen:	ADAC Yachtschool	(0)2924-7744	www.adac-yachtschule.de
	Zeilschool Möhnesee	(0)2924-5555	www.segelschule-moehnesee.de
Surfen:	Zeilschool Möhnesee	(0)2924-5555	www.segelschule-moehnesee.de
	Wild-Boards Windsurfschool	(0)172-1986970	www.wild-boards.de
Bootverhuur:	ADAC Yachtschool	(0)2924-7744	www.adac-yachtschule.de
	Zeilschool Möhnesee	(0)2924a-5555	www.segelschule-moehnesee.de
	Bootverhuur Höcker	(0)2924-879458	www.suedufer.de
Scheepvaart:	Scheepvaart Möhnesee	(0)170-8077793	www.moehneseeschifffahrt.de
Groepsactiviteiten:	Christian Becker GmbH	(0)2925-2011	www.becker-moehnesee.de

▲ Stuwmuur

▼ Drüggelter Kunst-Stückchen

MöhnekulTour

Het complete programma!

Er is geen enkel bouwwerk in Noordrijn-Westfalen zo zwaar als de 40 meter hoge en 650 meter lange **stuwmuur** van de **Möhnesee**. En ondanks zijn enorme gewicht is de dam nog in prima staat: in 2013 werd de dam **100 jaar** en dit werd met heel veel festiviteiten gevierd.

Ook normaal wordt er aan de **Möhnesee** veel gefeest en daarbij komen culturele activiteiten beslist niet te kort. Met **Pinksteren** vinden bij het Gutshof Schulte-Drüggelte in Delecke steeds de **"Drüggelter-Kunst-Stückchen"** plaats met concerten, kunst, cabaret en culinaire verwennerijen. De herfst staat in het teken van het **vliegerfeest**, waarbij bonte vliegers door de oktoberwind worden meegetrokken. Tevens is er een **boerenmarkt** met kraampjes met **regionale specialiteiten**. Elk jaar heeft de markt een ander motto met exposities en activiteiten, die daar betrekking op hebben.

Tenslotte de **sportieve hoogtepunten**: meer dan duizend atleten doen mee aan de **Möhnesee triathlon** en worden hierbij gesteund door hun fans. Tijdens de **Lake Run** speelt naast sportieve ambitie, ook veel plezier een rol. Vooral als je niet alleen moet hardlopen en zwemmen, maar bovendien **hindernissen** van **strobalen** en **buizentunnels** moet overwinnen. ■

Het bos- en watergebied

Fietsen of wandelen door het gebied van de Möhnesee

Bergen en dalen, weidse boslandschappen, **fenominale uitzichten** en steeds weer de blik op het glinsterende meer: dat is wandelen in het gebied van de **Möhnesee**. Tot hier aan toe strekken zich de uitlopers uit van het **Natuurpark Arnsberger Wald** met hun rijke dieren- en plantenwereld. De **Sauerland-Waldroute** verloopt midden door dit natuurpark. Met als motto **"betoverend mystiek"** kronkelt de **wandelroute** zich als het ware door de regionale geschiedenis en cultuur.

Voor **recreatieve fietsers** zijn er in deze regio vijf speciaal **uitgezochte rondfietsroutes**, zoals de **"Ufer-Tour"** die helemaal rondom het meer verloopt. Onderweg zijn er **uitzichtplekken, strandbaden** en de gastronomie aan de Möhnesee nodigt u uit om even heerlijk te verpozen. Wie verder wil fietsen zal al snel merken, dat het fietsnet van het meer goed aansluit op andere fietsroutes zoals de **MöhnetalRadweg** van Brilon naar Neheim of de **Herzroute** naar Soest. ■

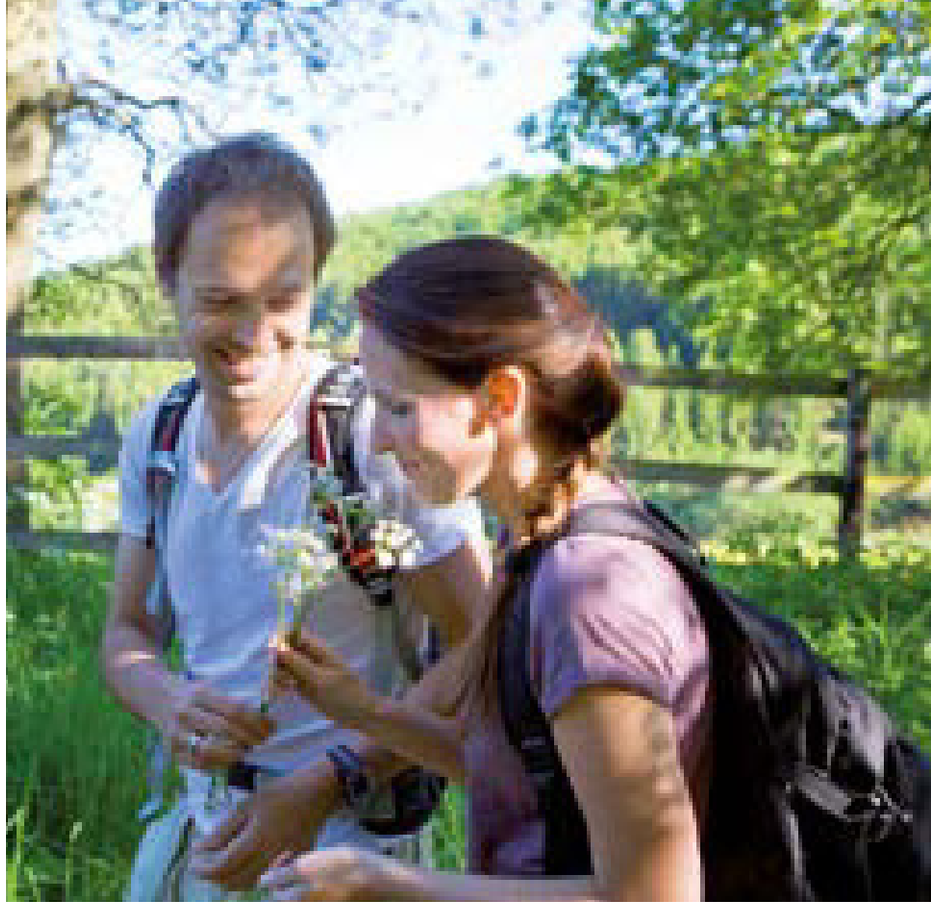

Fietsroute Möhnesee

Over kansels en paadjes

Een fietsroute rondom de Möhnesee met vele mooie uitzichten en lichte hellingen

De route begint bij het **Haus des Gastes** in **Körbecke**. Van daaruit gaat het via de Stockumer Weg richting **Stockum**, geniet daarbij van het geweldige uitzicht over de noordoever. Na het plaatsje achter ons te hebben gelaten, gaat het na ongeveer 700m verder over de stilgelegde spoorlijn **“Pengel-Anton”**. Tientallen jaren geleden reed hier de stoomtrein en nu is het een heerlijk fietspad met prachtige uitzichten. De **“tweewiel-Express”** fietst voorbij aan Wamel, waar zelfs nog een oud perrongedeelte staat.

Om naar de zuidzijde van het meer te komen verloopt de route over de **kanselbrug**. Dit 60m lange bouwwerk werd in 1912 op pilaren gebouwd, die op een **kerkkansel lijken** – vandaar ook de naam. Via de Südrandweg komen we bij het **Völlinghauser Wildpark**, dat achter een heuvel ligt. Het is een kleine omweg, die beslist de moeite waard is: hier zie je **inheems wild**, kleine bonte vogels fluiten in de volières en de dwerggeiten lusten graag wat lekkers.

Op de weg terug ten zuiden van de **rivier de Möhne** komt de **Stockumer Damm** in zicht.

Deze scheidt het zogenoemde instroombekken van de eigenlijke Möhnesee af en regelt o.a. de waterstand. Verder over het nieuwe oever-fietspad, met een magnifiek panorama over het meer en waar het heerlijk verpozen is op kleine uitzichtplekken. Of stop eens bij het **Café-Restaurant Torhaus**. Daar moeten de fietsers tevens een moeilijke beslissing nemen: verder fietsen door het mooie natuurgebied met zwermen watervogels bij de Hevearm? Of toch liever afkorten en voor de oversteek met de **MS Möhnesee** meevaren?

Hoe dan ook: ook de fietsroute eindigt bij de **aanlegsteiger** van de **stuwdam**. Daar klimt de weg beetje bij beetje omhoog en tegenover **Hotel Haus Delecke** gaat het verder omhoog richting **Haarstrang**. We passeren het plaatsje **Westrich** en als de klim bij de **Haarstrang** achter de rug is, beginnen de vlakke velden van de noordelijke **Haarstrang** en de **Soester Börde**. Het mooiste uitzicht over het landschap heb je vanaf de **Bismarcktoren**. Op heldere dagen kun je tot aan het **Teutoburger Woud** kijken.

Het laatste gedeelte van de route bestaat uit de **“Pättkes-Etappe”**. Zo worden hier ook wel de veldwegen genoemd. Tussen de heuvels door zie je steeds weer het meer. Dan is ook al de 900 jaar oude kerktoren van St. Pankratius in **Körbecke** in zicht en dit betekent: het eindpunt is bijna bereikt! De tocht eindigt bij dit culturele juweel: in de kerk zijn **waardevolle houtsnijwerken** in het altaar te bezichtigen. Deze stammen uit de 17e eeuw en zijn gemaakt door Heinrich Stütting, die lange tijd in **Körbecke** heeft gewoond. ■

Adressen voor uitstapjes:

Wildpark Völlinghausen
Zum Wildpark, 59519 Möhnesee-Völlinghs.
Telefoon 0049(0)2924-497, www.moehnesee.de

Bismarckturm
Haarweg B 516 / Kruising B 229
59515 Möhnesee-Delecke, Telefoon
0049(0)2924-497, www.moehnesee.de

Hotel Haus Griese
Seestraße 5, 59519 Möhnesee,
Tel. 0049(0)2924-9820, www.hotel-haus-griese.de

Openingstijden:

■ **Wildpark Völlinghausen**
Openingstijden:
altijd toegankelijk, geen entree

■ **Bismarcktoren**
Zon- en feestdagen van 10.00-12.00 uur, van mei tot september alleen bij goed zicht geopend.

■ **Hotel Haus Griese** Ma tot za van 11.30 tot 14.00 uur en van 17.30 tot 21.00 uur, zondags van 11.30 tot 14.00 uur

Sorpesee

Flaneren, logeren en “activeren”

De Sorpesee presenteert zich heel veelzijdig

In de afgelopen jaren is er veel veranderd aan de **Sorpesee**! Als eerste werd het **kuurpark** in **Langscheid** opgeknapt. Nu vindt u hier bijvoorbeeld een geurtuin, **avonturen-minigolf** en de **speelboot** voor kleine gasten. Eveneens in **Langscheid** werd daarna een brede, uitgestrekte en geplaveide **promenade** aan het **meer** aangelegd. Hier is het heerlijk flaneren. Frisse groenperken, speelplaatsen, heel veel zitjes met uitzicht over het water en de **aanlegsteiger** en de **huurboten** liggen binnen handbereik. Er is hier volop keuze aan uitstekende gastronomie en op grote terrassen aan het meer krijgt u een **mediterraan levensgevoel** aan de **Sorpesee**. Enkele meters vanaf de promenade kunt u direkt aan de oevers van de **Sorpesee** op Noordse manier overnachten. De spiksplinter nieuwe Finntalos zijn volgens Scandinavisch voorbeeld gebouwde vakantiehuisjes uit hout en zijn geschikt voor maximaal 6 personen. “Ida”, “Milla” en ”Lotta” bieden dankzij **veel ramen** en een groot houten terras een heerlijke **blik** over het **meer**. Door hun prima ligging direct aan het water zijn ze

◀ promenade aan het meer

vakantiehuizen “Finntalos” ▶

▲ kinderspeelboot

ook een ideaal startpunt voor lange **wandelingen**, **fiets-** en **boottochten**, klimpartijen of **duiklessen**. Op deze manier kun je namelijk niet alleen **flaneren** en **logeren**, maar ook actief van alles aan de **Sorpesee** beleven. ■

Meer informatie over de Sorpesee:

Stadtmarketing Sundern eG
Rathausplatz 7, 59846 Sundern
Tel. 0049(0)2933-979590, info@sorpesee.de
info@nah-klar-sundern.de, www.sorpesee.de

Sorpesee GmbH
Hakenbrinkweg 19, 59846 Sundern
Tel. 0049(0)2935-9699015, www.sorpesee.de

Personenscheepvaart Sorpesee

Boottocht in het groen

Met de “MS Sorpesee” van Langscheid naar Amecke

De **MS Sorpesee**, de witte boot, die vanaf haar **vertrekpunt** aan de **promenade** in **Langscheid** over het stuwmeer vaart, mag nog een tamelijk nieuwe boot worden genoemd: ze is pas sinds 2005 in gebruik. Maar toch is de **driedeks** boot met een lengte van bijna 40 meter helemaal compleet. Twee overdekte dekken en boven op het derde dek kun je heerlijk **zonnebaden**.

Het **scheepvaartseizoen** begint elk jaar op **Goede Vrijdag**. Vanaf die datum vertrekt de boot dagelijks van 11 tot 16 uur, op de volle uren, vanaf de promenade richting **Amecke**. De boottocht begint vanaf de **Sorpedam** aan de **noordoever** en eindigt aan het **zuiden van het meer** en duurt ongeveer een half uur – genoeg tijd om te smullen van **koffie**, een **gebakje** of een andere lekkernij uit de **boordkeuken**. Heerlijk genieten van al het groen om je heen, want de **Sorpesee** ligt bijna hele-

maal tussen bossen en dicht begroeide bergen. Elke eerste **zondag** van de maand steekt het **zwemmende ontbijtbuffet** van wal en deze boottocht duurt twee uur. Op vaste data zijn er ook **maneschijntochten** – met volle kracht vooruit met **live music** en “schoon schip” op de **dansvloer**. ■

Adressen en informatie:

Personenscheepvaart Sorpesee
Hoofdaanlegsteiger Seepromenade
59846 Sundern-Langscheid
Tel. 0049(0)2935-12 10, Fax 79386
www.personenschifffahrt-sorpesee.de

Activiteiten aan de Sorpesee

	Naam	Telefoon 0049+	website
Zwemmen:	Strandbad	(0)2935-583	www.sorpesee.de
	Zwembad „Haus des Gastes”	(0)2935-9699015	www.sorpesee.de
	Zwembad Sundern	(0)2933-4947	www.sorpesee.de
	Zwemlessen Hachen	(0)2935-9699015	www.sorpesee.de
Duiken:	Duikschool-Sorpesee	(0)2393-220430	www.tauchschule-sorpesee.de
Golf:	Golfsport Sorpesee	(0)2393-170666	www.golfsport-sorpesee.de
Boogschieten:	Boogschietvereniging Langscheid	(0)2933-9098481	–
Surfen:	VDWS Surfschool	(0)2393-240725	www.mr-move.de
Roeien/ peddelen:	Bootverhuur	(0)2935-4497	–
Trapboten:	Trapbootverhuur	(0)2935-583	www.sorpesee.de
Vissen:	Hengelsport de Koning	(0)2393-285	www.dekoning.de
Visboten:	Visbootverhuur Marc Parakenings	(0)170-1220877	www.angelbootverleih-sorpesee.de
Personenscheepvaart:	Margarete Fromm Personenschifffahrt Sorpesee	(0)2935-1210	www.personenschifffahrt-sorpesee.de

Van presidentenhuis tot barokkasteel

...door de parken: bezienswaardigheden rondom het meer

De tweede **bondspresident** van de **Bondsrepubliek Duitsland** was een Sauerlander: **Heinrich Lübke**, bondspresident van 1959-1969, werd in 1894 in **Enkhausen** in de buurt van de Sorpesee geboren. Daar staat tegenwoordig het **Heinrich-Lübke-Haus**. Hier zijn **historische opnames**, **orden** en **geschenken** te zien, die de bondspresident uit de hele wereld heeft gekregen en biedt u informatie over de carrière van de prominente Sauerlander.

Uit de **13e eeuw** stamt het slot **Melschede** in **Hövel**. Haar huidige barok stijl stamt echter uit de 17e eeuw. **Uitgestrekte parken** omgeven het slot, dat niet te bezichtigen is. Vanaf de herfst tot aan het voorjaar is het echter geopend voor de op vastgestelde data plaatsvindende **klassieke concerten** en **exposities**.

Het **kuurpark** van **Langscheid** ligt direct aan het meer en is gedurende het gehele jaar geopend. Hier kunt u genieten van de **verleidelijke geurtuin**, er is een **avonturen minigolf** en een **speelboot** voor de kinderen. Via de “blauwe band”, een pad met blauw verlichte stenen, komt u terecht bij het **Haus des Gastes**, waar u gebruik kunt maken van de wellness faciliteiten en de **panorama-sauna**. ■

▼ Slot Melschede in Hövel

▲ Zwemmen en zonnebaden bij het Strandbad

Over de Melkweg naar Mr. Move

Actief de Sorpesee ontdekken: aan, onder of op het water

De **bosrijke** en **heuvelachtige omgeving** om het meer is prima geschikt voor **wandelaars**. U kunt kiezen uit meerdere honderden kilometers aan **gemarkeerde wandelroutes**, zoals bijvoorbeeld **Sauerländer Siebengebirge**, **Altes Testament of Milchweg**. Ook de **wandelroutes Sauerland-Höhenflug** en de **Ehmsenweg** evenals de **Sauerland-Waldroute** kruisen de regio van de **Sorpesee**.

Waar je kunt **wandelen**, kun je ook fietsen. De infrastructuur biedt fietsverhuur, je kunt de fiets meenemen in de bus en er is een **goed gemarkeerd wegennet**. **Mountainbikers** kunnen hun hart ophalen op de **bergen** rondom.

Het onlangs gerenoveerde **Strandbad** ligt direct aan het water en je kunt hier heerlijk **zwemmen** en **zonnebaden**. Van mei tot oktober zijn **hobby-kapiteins** de baas op de trap- en roeiboten. Voor wie dit niets is, neemt een **surfles** bij **“Mr. Move”** in **Langscheid**. De onderwaterwereld ontdek je bij de **duikschool Sorpesee**. Er zijn **duiklessen** voor **beginners** en **gevorderden**, zowel in de zomer als in de winter. ■

Wandelroute Sorpesee

Themaroute:

Over de hoogtes rondom de Sorpesee

Vertrekpunt zowel in Langscheid alsmede in Amecke mogelijk.

Er zijn bij beide vertrekpunten genoeg parkeerplaatsen beschikbaar. (Dagticket € 3,50) De routebeschrijving begint bij de parkeerplaats **Langscheid**. De routemarkering is een **S in een cirkel**.

U wandelt over de dam van de **Sorpetalsperre** en komt zo bij de **Sorperandweg**, die u 600 m moet volgen. Daarna een scherpe bocht naar links en u klimt de berg omhoog en bereikt na korte tijd de **Mittelhangweg**.

De route naar rechts vervolgen en even later kunt u genieten van een prachtig uitzicht over de **Sorpesee**. De **Hangweg** verloopt met veel bochten op halve hoogte langs het meer. Na 6 km gaat het weer bergafwaarts en al wandelend langs het meer bereikt u **Amecke**. Hier is ook de **aanlegsteiger** van de **boot**. Elk uur is er een afvaart naar **Langscheid** en de boot vertrekt op het halve uur (Goede Vrijdag-einde

herfstvakanties). De route gaat verder via het voorbekken van de **Sorpestuwdam** over de riviertjes **Sorpe** en **Hespe** en klimt dan omhoog naar de **Bollenberg**. Hier staat een schuilhut. Verder gaat het via de **Mellener Knapp** en de **Antenberg** en zo bereikt u de weg naar Mellen, die u naar rechts oversteekt. De route klimt omhoog door de **Langscheider Mark** en leidt naar **Krähenbrinke**. In de hut kunt u hier heerlijk pauzeren. Na 600m bereikt u weer het Luftkurort **Langscheid** en via het **Kurpark** en de **promenade** komt u bij het vertrekpunt aan. Voor een bezoek aan de uitzichttoren van **Langscheid** volgt u na het sportveld de **Ringstraße**, die u rechtstreeks naar de toren leidt. Als beloning voor deze omweg kunt u genieten van een magnifiek uitzicht over **Langscheid** en de **Sorpesee**. ■

Adressen voor uitstapjes:

Amecke: **Gasthof „Zur Höpke“**, Tel. 0049(0)2393-282, Dinsdags gesloten;
Langscheid: **Hotel-Restaurant Seehof**, Tel. 0049(0)2935-96510, **Hotel-Restaurant Seegarten**, Tel. 0049(0)2935-96460, **Treibgut**, Tel. 0049(0)2935-1782, **Haus des Gastes**, Tel. 0049(0)2935-9699015, **Pizzeria „Zur Sorpe“**, Tel. 0049(0)2935-2802

Strandbad Langscheid am Sorpesee
Am Sorpesee 47, 59846 Sundern-Langscheid, Tel. 0049(0)2935-583, www.sorpesee.de

Openingstijden:

■ **Strandbad Langscheid aan de Sorpesee**
Afhankelijk van het weer geopend van eind mei tot september. Buiten de vakanties van 10-18 uur en tijdens de vakanties van 9-19 uur. Entree: dagkaart € 3,- , kinderen € 2,-

▼ Aan boord van de MS Sorpesee

Markering: S
Afstand: 21,3 km
Tijdsduur: 6,5 uur
Hoogteverschil: 451 m
Moeilijkheidsgraad: zwaar
Parkeren:
parkeerplaats bij de dam in Langscheid of in Amecke (dagticket € 3,50)

Sorpesee met stuwdam ▼

Radleben

FAHRRADKULTUR MIT LIEBE ZUR NATUR

... das einzigartige Fahrrad-geschäft in Möhnesee-Delecke für Kunden mit Anspruch !

Diamant
SEIT 1885

BROOKS
ENGLAND

HOREX

Pashley

Electra
BICYCLE COMPANY

Während der Sommerzeit auch sonntags geöffnet!

Probefahrten, Beratung & Voll-Service
in 59519 Möhnesee-Delecke, Auf der Liet 1 (Ecke Linkstraße)

www.radleben.de
www.facebook.com/radleben.de

SEITE 51: FREI
zu Verklebung der Faltkarte

Ruhrverband
WISSEN, WERTE, WASSER
Stuwdammen in het Sauerland -
door het Ruhrverband gebouwd
voor de mensen in de regio
www.ruhrverband.de

Sauerland-Seen

Sauerland KERNGESUND

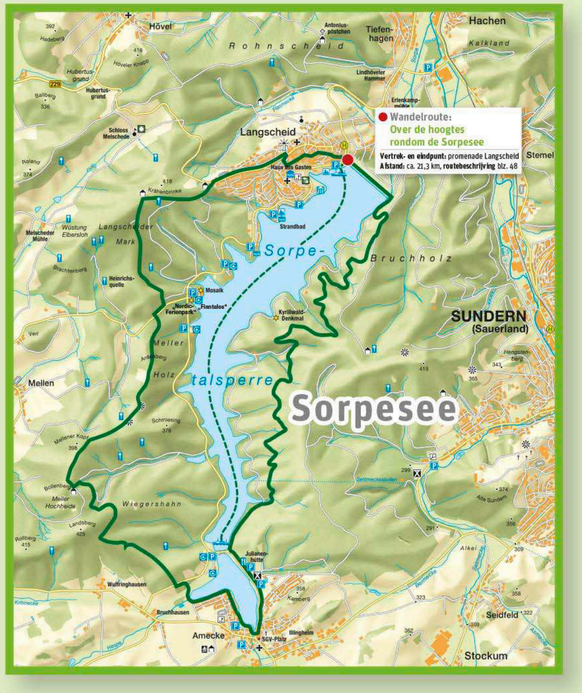

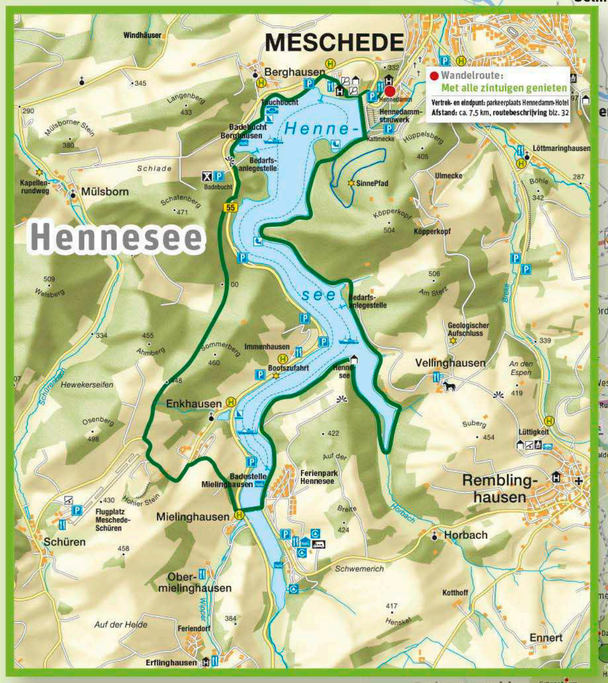

(C) Walter Verlag u. Sauerland-Tourismus e.V. 2013

www.sauerland.com/seen

01 ATTENDORN

Dé bestemming in Attendorn voor een korte vakantie, voor wandelaars, groepen en verenigingen!

Direct tegenover de bekende Atta-Höhle ligt het HANSE HOTEL Attendorn. Stijlvol, lichtovergoten en riant. De Biggesee is met de auto in slechts 5 min. te bereiken.

● **99 kamers** ● **saunalandschap** ● **restaurant** ● **fitnessruimte**
● **2 bars** ● **vergaderzalen** ● **biergarten**

Geniet van een heerlijk ontspannen sfeer. Laat u verwennen met culinaire kostelijkheden in combinatie met regionale specialiteiten. En natuurlijk staan onze attente medewerkers altijd voor u klaar.

HANSE HOTEL Attendorn
Finnentroper Straße 26 | D-57439 Attendorn
Telefoon 0049 (0)2722 - 6380 0 | www.hansehotel-attendorn.de

02 DROLSHAGEN / Biggesee

Drolshagen en het Dräulzer Land: midden in de natuur

Op ca. 210 km afstand vanaf Arnhem en ca. 220 km vanaf Eindhoven ligt het Dräulzer Land met bijna 200 km gemarkeerde rondwandelroutes. Een wandelparadijs vlak bij u in de buurt. De kunstwandelroute “KulTour” bij de Listersee en het Schlüsen-leerpad zijn geliefde thema routes. De interessante fietsroutes verlopen door de Wegeringhauser tunnel tot aan het aangrenzende Rheinland. Bezienswaardigheden zoals de stad Drolshagen met haar kerk uit de 11e eeuw en de historische markt zijn mooie uitstapjes. GPS-downloads van de fiets- en wandelroutes vindt u in het internet.

Verkehrsverein Drolshagen e.V., en Bürgerbüro Drolshagen
Am Mühlenteich 1 | D-57489 Drolshagen | Tel. 0049 (0)2761 - 970181
www.drolshagen-verkehrsverein.de und www.drolshagen-marketing.de

03 DROLSHAGEN / Listersee

Camping Gut Kalberschnacke**** Biggesee-Listersee

Camping Gut Kalberschnacke – midden in de natuur. De camping ligt op een heuvel boven de Listersee (zijarm van de Bigge) en midden in het natuurpark Ebbegebergte. De ruim opgezette geterrasseerde camping zorgt ervoor dat uw vakantie een belevenis wordt: natuur, veelzijdige vrijetijdsmogelijkheden en een vier-sterren comfort. Of u komt kamperen, of met de caravan of camper – wij verheugen ons op uw bezoek!

Camping Gut Kalberschnacke**
Kalberschnacke 8 | D-57489 Drolshagen | Telefoon 0049 (0)2763 - 7501
und 0049 (0)2763 - 6171 | www.camping-kalberschnacke.de

04 OLPE / Biggesee

Mooie uitzichten vanuit het Bootshuis Biggesee

Beleef fantastische momenten in het Bootshuis Biggesee gelegen aan de Olper Obersee – een stijlvolle en buitengewone gastronomie. Een harmonisch geheel van een modern café, regionale keuken en rustikale tussendoortjes en daarbij genieten van een uniek uitzicht over de Biggesee. Ons keukenteam verheugt zich erop u met smaakvolle gerechten te verwennen. Bij droog weer kunt u gebruik maken van de natuur-midgetgolf of van de trap- en roeibootjes bij de aanlegplaatsen.

Bootshaus Biggesee
Seeweg 7 | D-57462 Olpe
Telefoon 0049 (0)2761 - 977 9156 | www.bootshaus-olpe.de

05 OLPE / Biggesee

see:sicht
Café | Restaurant | Seepanorama
Talbrücke Sondern 7 | 57462 Olpe-Sondern | Tel. 0049(0)2761-65288
www.see-sicht.com

see:sicht

Café | Restaurant | Seepanorama

Hét adres aan de Biggesee voor bikers, wandelaars, fietsers en liefhebbers van de regionale en verse keuken - het gehele jaar geopend. U vindt ons direct aan het meer boven de zeilboothaven en bij ons kunt u genieten van een adembenemend uitzicht over het water. U bent van harte welkom en wij verheugen ons op uw bezoek.

06 DIEMELSEE

Naturpark Diemelsee
Waldecker Str. 12 | D-34508 Willingen
Tel. 0049(0)5632-401164 + 401124
www.naturpark-diemelsee.de

Ontdek het prachtige landschap in het natuurpark Diemelsee.

Hier vindt u de hoogste bergen van het Sauerland met uitgestrekte dalen. Dichte bossen wisselen zich af met weiden en akkers. Dit alles is kenmerkend voor het landschap. Voor ongeveer de helft bestaat het uit kleurrijke loof- en gemengde bossen, maar ook uit donkere naaldbossen. Daartussen velden, bloemenweiden, kristalheldere beekjes en heidevelden en in het midden daarvan ligt de Diemelsee. De uitstekende waterkwaliteit is wel te merken aan de verscheidenheid aan dieren die hier te vinden zijn. In de grote bossen leven de edelherten en de schuwe moeflons.

07 Marsberg-HELMINGHAUSEN / Diemelsee

Fährhaus am Diemelsee
Am See 20 | D-34431 Marsberg-Helminghausen | 0049(0)2991-78112
www.faehrhaus-diemelsee.de

Restaurant & Café Fährhaus aan de Diemelsee met Bikercafé

Het Fährhuis ligt direkt aan de oeverpromenade van de Diemelsee. Het is het gehele jaar door een belevenis om van de buitengewoon verse keukengerechten te smullen. Of van de echte hausmacher taarten en gebak. Bovendien krijgt u hier een persoonlijk ontbijt. Dit alles met een uniek en grandioos uitzicht over het meer.

Wij verheugen ons op uw bezoek!

08 Marsberg-HELMINGHAUSEN / Diemelsee

Bootsverleih & Seerundfahrten Stefan Koch | 0049(0)2991-6441
Am See 8 | D-34431 Marsberg-Helminghs.
www.seerundfahrten-diemelsee.de

Anker lichten, lijnen los rondvaarten over de Diemelsee

Ontdek de Diemelsee eens vanaf het water. Een boottocht geeft een geheel nieuwe kijk op de dingen! Tijdens een uur durende rondvaart leert u de meest verschillende kanten van ons prachtige stuwmeer kennen. Of combineer een boottocht met een wandeling tijdens het Fährschiffwandern. Geniet op het zonnedek van zon en water en laat u door de crew met koffie en gebak verwennen.

09 Diemelsee-HERINGHAUSEN

Campingpark „Hohes Rad“
Hohes Rad 1 | D-34519 Diemelsee-Heringhausen | 0049(0)5633-99099
www.camping-diemelsee.de

Camping “Hohes Rad” – gelegen aan de oevers van de Diemelsee

Een mooiere campingplek kun je haast niet vinden. Het geterraseerde terrein ligt aan de zonzijde van de Diemelsee. Camping “Hohes Rad” is het gehele jaar geopend en biedt plek aan campers, caravans en tenten en beschikt over plekken van verschillende grootte. Douche- en toiletruimtes zijn voor onze gasten gratis. Honden zijn toegestaan. Broodjesservice en een kiosk zijn aanwezig.

10 Diemelsee-HERINGHAUSEN

Golfpark Diemelsee
Siekesweg 1 | D-34519 Diemelsee-Heringhausen | 00149(0)170-9652296
www.diemelsee.de

Golfpark Diemelsee – arriveren, putten, plezier hebben!

Ontdek de gecertificeerde wandelweg ‘Diemelsteig’ op het adventure-golfpark! Op ca. 1.000m² vindt u 13 banen. Golfen , kennis op doen, gewoonweg plezier voor het hele gezin. Openingstijden: april-oktober. Actuele openingstijden online: www.diemelsee.de.
Groepsreserveringen zijn mogelijk!
Telefoon 0049 (0)170-9652296.

11 KORBACH

Nationaler Geopark *GrenzWelten*
Landkreis Waldeck-Frankenberg
Auf Lüllingskreuz 60 | D-34497 Korbach
Telefoon 0049 (0)5631-954313
www.geopark-grenzwelten.de

Terug naar de steentijd – geniet van het landschap, beleef de aardgeschiedenis!

Wij nodigen u uit om de geologische, historische en culturele ontwikkeling van de oostrand van het Rothaargebergte te ontdekken! Van de hoogste toppen van het Sauerland en het Kellerwoud tot beneden in de dalen en bekken van de Hessense Senke geven wij u inzicht in de spannende ontwikkeling van het natuur- en cultuurlandschap. Kom mee op een reis in het geologische verleden! Leer het natuur- en cultuurlandschap herkennen en begrijpen – kom naar het Nationale GeoPark GrenzWelten!

12 Marsberg-WESTHEIM

Golfclub Westheim e.V.
Kastanienweg 16b | D-34431 Marsberg-Westheim | 0049 (0)2994-908854
www.gc-westheim.de

Golfclub Westheim e.V.

De golfclub Westheim e.V. is een landschappelijk juweeltje aan de poort van het Sauerland, vlakbij de autobaan. Mooie golvende banen met een prachtig uitzicht over de hoogtes van het Sauerland en het Waldecker Upland. De greens zijn goed leesbaar, normaal snel en met hoge slagen bespeelbaar. De 18 holes baan, par 71 en de 6 met holes play&play baan zijn gelegen op een door bossen omgeven plateau in een bekoorlijk plaatsje met een bekende brouwerij.

13 Bestwig en Meschede- HENNESEE

Fietsen over de RuhrtalRadweg en de Sauerland-Radring

De twee mooiste en bekendste fietsroutes van het Sauerland liggen voor u klaar! De RuhrtalRadweg en de SauerlandRadring staan garant voor een afwisselende en belevenisvolle tocht. Tijdens een rit-je met het mijntreintje maakt u de geschiedenis van de mijnen van dichtbij mee. Geniet van het mooie landschap van het Sauerland tijdens een rondvaart met de MS Hennesee. Een 3-daagse fietstocht met vele extra’s kunt u reeds vanaf € 99,-- boeken. Wij heten u van harte welkom!

Tourist-Informationen „Rund um den Hennesee“
Bundesstraße 139 | D-59909 Bestwig
Telefoon 0049 (0)2904 - 712810 | www.hennesee-tourismus.de

14 Meschede-HENNESEE

KNAUS Campingpark Hennesee/Meschede – Recreatieplezier in het Sauerland

Midden in het Sauerland en direkt boven de Hennesee ligt het KNAUS Campingpark. Het beschikt over plekken voor caravans, campers en tenten, maar eveneens over compleet ingerichte en comfortabele caravans. Er is hier van alles te doen. Vlakbij is er een ligweide aan het meer, er is kinderanimatie, er staan tipi’s voor kinderen en jeugdigen. Natuurlijk met een bijbehorend programma voor jonge indianen. Of het overdekte zwembad met meerdere sauna’s en saunatuin. Dit alles draagt bij aan een zorgeloze gezinsvakantie. Tijdens de winter is het park aantrekkelijk voor uw wintervakantie, aangezien de skigebieden naast de deur liggen en er tijdens Kerst en Oud en Nieuw allerlei activiteiten zijn.

KNAUS Campingpark Hennesee/Meschede
Mielinghausen 7 | D-59872 Meschede
Telefoon 0049 (0)291 - 952720 | www.knauscamp.de

15 Meschede-OBERMIELINGHAUSEN / Hennesee

Bauernhof Heinemann
D-59872 Meschede-Obermielinghausen/ am Hennesee | 0049(0)291-50834
www.bauernhofpension-heinemann.de

Boerderij Heinemann – een uniek uitstapje

In de gezellige Bauernstube en op het café-terras (Biergarten) onder het bladerdak van oude kastanjebomen worden uitsluitend gebak en taarten uit eigen keuken aangeboden. Daarnaast kunt u kiezen uit een aantal lekkere gerechten – kleine en grote activiteiten op een unieke locatie, voor bedrijfs-of familiefeesten..., neem vrijblijvend contact met ons op! Geopend: april-okt., za+zo 12-18 uur, groepen op afspraak.

16 Meschede-VELLINGHAUSEN / Hennesee

Xavers Ranch
Vellinghausen 2 | D-59872 Meschede
Telefoon 0049(0)291 - 50253
www.xavers-ranch.de

Droomdagen op een droomplek Hét uitstapje aan de Hennesee

Op onze vakantieboerderij en gezellig Landgasthof is voor jong en oud wat te doen. Er is een grote speeltuin, een kinderboerderij en paardenfokkerij. Er is een E-bike-oplaadstation en er zijn vakantiewoningen en vakantiehuisjes met 4 tot 10 bedden. Het is heerlijk genieten in de grote wintertuin of in de mooie biergarten, waar u kunt smullen van de Sauerlandse Landhauskeuken en regionale specialiteiten. Dagelijks geopend vanaf 11 uur, donderdags gesloten.

17 MESCHEDE / Hennesee

Fahrradfachgeschäft H. Hegener
Mühlenweg 1 | D-59872 Meschede
0049(0)291-1455 | www.sauerland-bike.de

Fietsspecialist H. Hegener – Uw fietsverhuur in het Sauerland!

U wilt graag met de fiets het Sauerland leren kennen, misschien een gedeelte van de RuhrtalRadweg fietsen of de SauerlandRadring met de E-bike ontdekken? Indien gewenst brengen wij de fietsen naar het vertrekpunt van de tocht en halen ze aan het eindpunt weer op! Er staan 20 E-bikes en 20 toerfietsen voor u klaar. Graag helpen wij u bij het plannen van uw fietstocht. Tevens is begeleiding door een fietsguide mogelijk! Prijs op aanvraag!

18 ESLOHE

MUSEUM ESLOHE
Homertstraße 27 | D-59889 Eslohe
0049 (0)2973 - 2455 oder 800220
www.museum-eslohe.de

DampfLandLeute - MUSEUM ESLOHE

Aan de Homertstraße is er op 2000m² heel veel te bekijken. Historische stoommachines, veel informatie over geschiedenis en folklore, oude handwerken en landbouw. Ook is er een oude smederij. Tevens vinden hier steeds wisselende exposities plaats en is er een idyllische tuin met historische gebouwen. Neem een kijkje bij het waterkrachtsysteem en voor de kinderen is er een speelhoek. Museumstrein elke 1e en 3e zaterdag van de maand van 15-17 uur. De Eslohe r Dampftage vinden altijd eind mei en eind september plaats. Openingstijden: wo-za 15-17 uur, zo 10-16 uur van 1-4 tot 31-10, in de winter van 10-12 uur.

19 Möhnesee-DELECKE

Campen op een fantastische plek direct aan de Möhnesee

Campen kunt u nu op één van de mooiste plekjes aan de Möhnesee: direct aan het water gelegen, tussen Delecke en Gunne heeft de Touristik GmbH Möhnesee een nieuwe camperplaats aangelegd. De prachtige ligging aan het meer met ligweide en zwemplek en de prima service wordt in camperforums reeds als geheimtip genoemd. Er is plek voor 50 campers. Zwemmen in het strandbad is gratis!

Wohnmobilstellplatz Möhnesee
Linkstraße 20 | D-59519 Möhnesee-Delecke
Telefoon 0049 (0)2924 - 497 oder 1414 | www.moehnesee.de

20 MÖHNESEE

Hotel „Haus Griese“****
Seestraße 5 | 59519 Möhnesee
Telefoon 0049 (0)2924-982-0
www.hotel-haus-griese.de

Welkom in Hotel “Haus Griese” aan de Möhnesee

Zodra u bij ons binnenstapt zult u merken, dat wij ons verheugen op uw bezoek – ons welkom komt vanuit ons hart! In ons hotel komt individueel en persoonlijk contact met onze gasten op de eerste plaats. Wij staan altijd voor u klaar. Geen wonder dat veel gasten steeds weer graag terugkomen.

21 Möhnesee-GÜNNE

Heinrich Lübke Haus
D-59519 Möhnesee-Günne
Zur Hude 9 | 0049 (0)2924-8060
www.heinrich-luebke-haus.de

Heinrich Lübke Haus-vakantie-, onderwijs- en congresinstelling

Gelegen direct bij de stuwmuur en het Arnsberger bos, wat wil je nog meer voor een geslaagde vakantie. Het Heinrich Lübke Haus is het gehele jaar door een attractief vakantiedoel voor gezinnen, alleenstaanden, paren of groepen. Door haar faciliteiten is het prima geschikt voor congressen tot 200 personen.

22 Möhnesee-VÖLLINGHAUSEN

Restaurant-Landcafé Köbbinghof
Frankenufer 13 | D-59519 Möhnesee-Völlinghausen | 0049(0)2925-2271
www.koebbinghof.de

Köbbinghof – vanuit de agrarische traditie gegroeid

In de sfeer van traditie en gezellige degelijkheid kunt u genieten van regionale gerechten. Wij bakken met dinkel- en kamutmeel en gebruiken hoofdzakelijk bio-producten. Bij al ons doen en laten komen de gezondheid en het zich prettig voelen van onze gasten op de eerste plaats. Na een heerlijke dag aan de Möhnesee is het bij ons goed binnenkomen. Wij verzorgen graag uw familie-, vriendenof bedrijfsfeest, in kleine kring of tot 150 gasten.

23 Möhnesee-GÜNNE

LIZ Wasser u. Wald Möhnesee e.V.
Brüningser Straße 2
D-59519 Möhnesee-Günne
0049(0)2924-84110 | www.liz.de

Landschapsinformatiecentrum water en bos Möhnesee e.V.

In meerdere ruimtes zowel binnen als buiten kunt u heel veel informatie op doen over de Möhnetalsperre, de levensruimtes bos en water en het natuurpark Arnsberger-Wald. Een ontdekkingsreis voor kinderen en volwassenen. Tevens is er een Engelstalige gids. Neem gewoon eens een kijkje!

24 Möhnesee-KÖRBECKE

Kulturverein Möhnesee e.V.
Haus Stockebrand | Küerbiker Str. 3
D-59519 Möhnesee-Körbecke
Telefoon 0049 (0)2924 - 7652

Kunst en tradities in Huis Stockebrand

In dit in 2000 en 2001 gerenoveerde vakwerkhuis worden steeds wisselende exposities gehouden. Daarnaast ook doorlopende tentoonstellingen van werken van plaatselijke kunstenaars. Eveneens lezingen en andere activiteiten van de cultuurvereniging Möhnesee. Het huis ligt direct tegenover het Haus des Gastes in Körbecke. Openingstijden: woensdags, zaterdags en zondags van 15.00-17.00 uur (alleen tijdens exposities).

25 Möhnesee-KÖRBECKE

Der Kiosk in Körbecke
Meister-Stütting Str. 3 | 0049(0)2924-2164
D-59519 Möhnesee-Körbecke
www.kiosk-koerbecke.de

Alles wat u nodig heeft is verkrijgbaar bij Kiosk Herrmann

Of het nu om een fiets gaat of een E-Bike, een lekker vers broodje, een drankje of een voor u klaargemaakt lunchpakket, wij zorgen ervoor, dat u een heerlijke vakantiedag aan de Möhnesee kunt doorbrengen. Onze kiosk ligt midden in Körbecke en door de individuele openingstijden staan wij bijna altijd voor u klaar. Het uitgebreide aanbod laat niets te wensen over.

26 SUNDERN / Sorpesee

Scandinavië op z’n Sauerlands

VARMT VÄLKOMMEN zeggen ze in het hoge noorden om hun gasten te verwelkomen...en aan de Sorpesee gaat het er sinds enkele jaren ook Scandinavisch aan toe. Onderweg aan de Sorpesee zie je ze al van verre staan: 10 rode Zweedse huisjes. Sinds 2012 zijn er eveneens 3 prachtige Finntalos met de namen Ida, Lotta en Milla bijgekomen. Aan de Sorpesee vindt je alles wat je vakantiehartje begeert. Of het nu het klimpark “Mosaik” of de nieuwe aanlegstijger voor de MS Sorpesee is. E-Bike en trapbootverhuur, boogschieten alsmede de nieuwe horecazaak “Meilenweit” maken de baai aan de Sorpesee tot een echt “Nordic-Ferienpark Sorpesee”.

De Sorpesee is een gezinsvriendelijk gebied en heeft daarom veel gezinsaanbiedingen in zijn pakket zodat met caravan of tent en de kinderen een betaalbare vakantie mogelijk is. Wie het liefst buiten is, kan met zijn gezin kamperen op één van de 4 aanwezige campings.

Nordic-Ferienpark Sorpesee
Sorpesee GmbH | Hakenbrinkweg 19 | D-59846 Sundern-Langscheid
Telefoon 0049 (0)2935 - 969 90 15 | www.sorpesee.de

27 SUNDERN / Sorpesee

Panorama Sauna Sorpesee
Im Haus des Gastes | Hakenbrinkweg 19
D-59846 Sundern | www.sorpesee.de
Telefoon 0049 (0)2935-9699011

Panoramasauna Sorpesee – relaxen & gezondheid

Het complex heeft een prettige en gezellige sfeer. Als u niet in de massa wilt ondergaan, bent u bij ons aan het juiste adres. Wij bieden onze gasten een kleine, maar geliefde selectie van 4 sauna’s en twee rustruimtes. Ons ervaren saunapersoneel zorgt er voor, dat sauneren een echte belevenis wordt.

28 SUNDERN / Sorpesee

Fahrtwind – Elektro-Fahrräder
D-59846 Sundern | Hauptstraße 79
Telefoon 0049 (0)2933 - 909 9143
www.fahrtwind-sundern.de

Lachend de berg omhoog – neem ook een E-Bike!

De speciaalzaak “Fahrtwind Elektro-Fahrräder” biedt een uitgebreid assortiment aan actuele modellen. Verschillende eenvoudig te bedienen modellen E-Bikes, met lage opstap of de sportieve fietsen met allerlei snufjes. Voor elk wat wils. Maak eens een proefrit en wij adviseren u graag omtrent de voor u passende E-Bike.

29 SUNDERN / Sorpesee

Meilenweit – wandelen, ontdekken en genieten

Van harte welkom bij „Meilenweit“!

Het in Noordse stijl gebouwde „Meilenweit“ is het ideale uitgangspunt voor uw uitstapje rondom de Sorpesee. Het ligt bij het „Nordic-Ferienpark“ en is gemakkelijk te voet, met de fiets of auto en zelfs met de MS Sorpesee bereikbaar. Gezellig pauzeren op ons grote terras of in de open gastruimte. Dagelijks van 09.00 – 11.00 uur ontbijten bij Meilenweit!

Wij bieden u een veelzijdige culinarische keuken. Aanmeldingen voor het „Nordic-Ferienpark“, de Tourist-Info voor alle gasten van de Sorpesee alsmede E-Bike en fietsverhuur, dit alles is bij „Meilenweit“ ondergebracht.

De pachtersfamilie Rizos en haar team heten u van harte welkom bij „Meilenweit“! Wij verheugen ons op uw bezoek!

Meilenweit
Familie Rizos | Am Sorpesee 195 | D-59846 Sundern-Langscheid
Telefoon 0049 (0)2935 - 966 1985 | www.meilenweit-sorpesee.de

30 SUNDERN / Sorpesee

TREIBGUT Sorpesee
Zum Sorpedamm 9
D-59846 Sundern | 0049(0)2935-1782
www.treibgut-sorpesee.de

Welkom bij TREIBGUT Sorpesee

De bistro en lounge, met een mix uit een mediterran grill-restaurant alsmede Bar-Business met exotische drankjes, koffie- en thee specialiteiten, ligt direkt aan de oever van de Sorpesee en heeft een sprookjesachtig uitzicht. Op vastgestelde data wordt Treibgut tot een party location en wordt er tot in de late uurtjes gefeest. Genieten, smaak en goede service staan hoog in ons vaandel. Het hele TREIBGUT-teamstaat voor u klaar.

31 SUNDERN / Sorpesee

Abenteuer Minigolf
Haus des Gastes | Hakenbrinkweg 19
D-59846 Sundern | www.sorpesee.de
Telefoon 0049 (0)2935 - 969 90 11

Abenteuer Minigolf

Vakantie aan de Sorpesee met een partijtje minigolf!

Om als winnaar te eindigen moet je wel eerst alle zandheuvels, bochten en kleine bergen overwinnen. En uw medespelers natuurlijk ook. Bij “Abenteuer Minigolf” gaat het niet alleen om kunnen, maar vooral om geduld en geluk. Probeer eens een partijtje en laat eens zien wat u kunt! De minigolfbaan bestaat uit 14 holes.

Frei zum verkleben der Karte

Sauerland-Vakantietips

Uitgever:
Sauerland-Tourismus e. V.
Bad Fredeburg
Johannes-Hummel-Weg 1
D-57392 Schmallenberg
Telefoon 0049 (0)2974-9698-0
Fax 0049 (0)2974-9698-33
info@sauerland.com
www.sauerland.com

Lay-out:
Sauerland-Tourismus e. V.;
Carlo Grafik
Walter Verlag, Kreuztal

Foto’s:
Sauerland-Tourismus e. V.;
Bildmaterial beteiligter Anbieter

(Ondanks de zorgvuldige bewerking zijn alle gegevens onder voorbehoud van volledigheid en juistheid. De genoemde prijzen zijn actueel bij het ter perse gaan van deze uitgave in oktober 2013. Onder voorbehoud van drukfouten. Herdruk, ook van gedeeltes, alleen met toestemming van de uitgever).

IMPRESSUM

INFO’S EN BOEKINGEN OOK ONLINE 24 UUR PER DAG MOGELIJK: WWW.SAUERLAND.COM

SERVICE-HOTLINE: Telefoon: 0049 (0)2974 - 20 29 0
Maandags tot zondags van 8-22 uur(24 dec: 8-15 uur, 31 dec: 8-16 uur, 01 jan: 10-22 uur)

SAUERLAND VAKANTIE BOEKEN Het Sauerland service center geeft u uitvoerig advies en zorgt voor deskundige afhandeling van uw boeking.

SAUERLAND BROCHURES BESTELLEN In onze complete en uitgebreide brochures vindt u alle informatie die u nodig heeft! Gewoon online bestellen: www.sauerland.com/prospekte **www.sauerland-com/prospekte**